

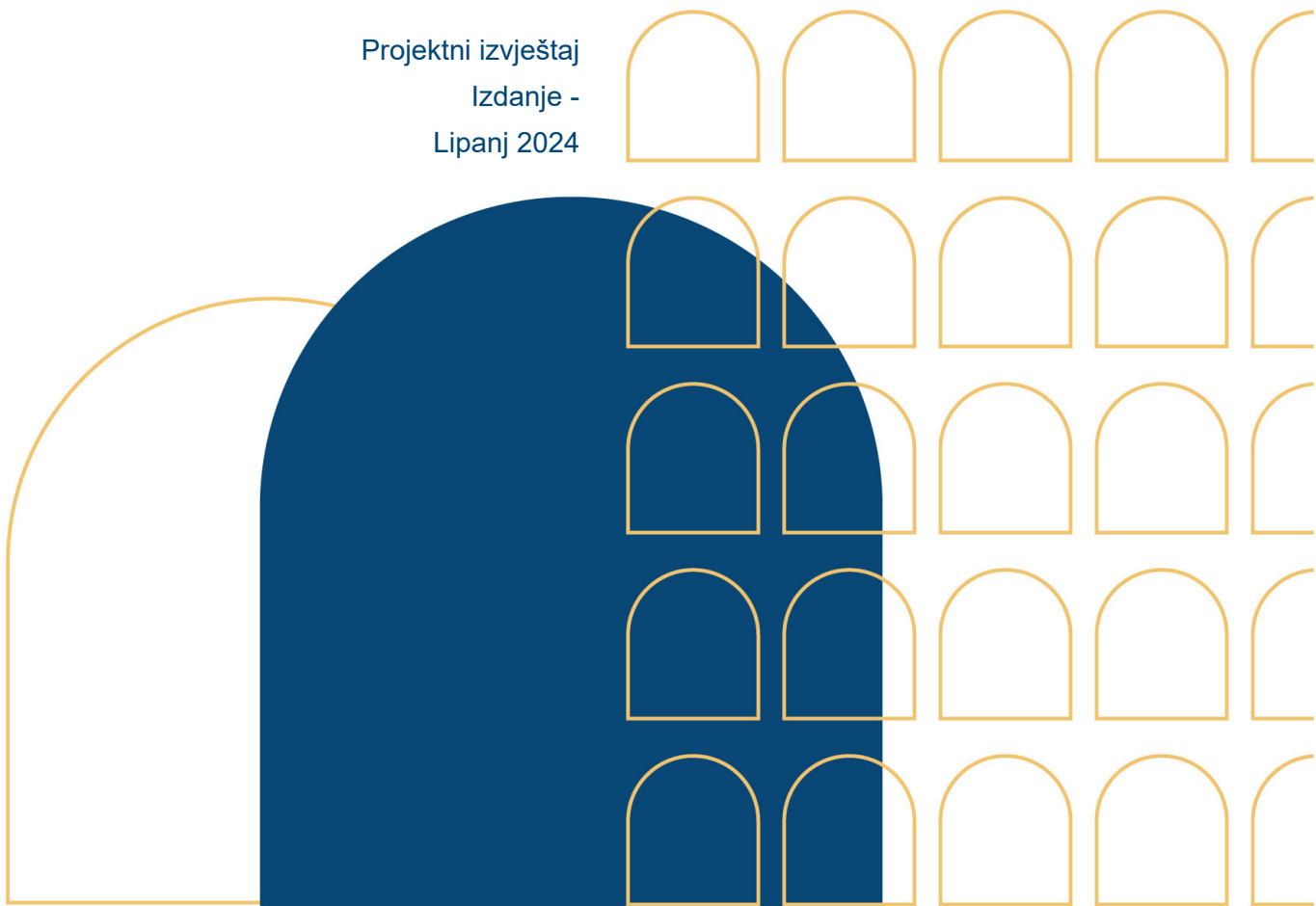
PRAĆENJE MEDIJSKOG PLURALIZMA U DIGITALNOM DOBU

PRAĆENJE MEDIJSKOG PLURALIZMA U DIGITALNOM DOBU: PRIMJENA MONITORA MEDIJSKOG PLURALIZMA U EUROPSKIM DRŽAVAMA ČLANICAMA I ZEMLJAMA KANDIDATIMA U 2023

Nacionalni izvještaj: Hrvatska

Paško Bilić , Institut za razvoj i međunarodne odnose
Antonija Petričušić, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Projektni izvještaj
Izdanje -
Lipanj 2024

SADRŽAJ

1.	O projektu	4
1.1.	Pregled projekta	4
1.2.	Metodološke bilješke	4
2.	Uvod	6
3.	Rezultati prikupljanja podataka: vrednovanje rizika za medijski pluralizam	8
3.1.	Osnovna zaštita (53% - Srednji rizik)	11
3.2.	Tržišni pluralizam (68% - Visoki rizik)	14
3.3.	Politička nezavisnost (60% - Srednji rizik)	18
3.4.	Društvena uključenost (59% - Srednji rizik)	22
4.	Zaključci	26
5.	Bilješke	28
6.	Reference	29
	Prilog I. Nacionalni tim	
	Prilog II. Skupina stručnjaka	

© European University Institute 2024

Sadržaj i pojedinačna poglavlja © Paško Bilić , Antonija Petričušić, 2024

Ovaj rad objavljuje European University Institute,
Robert Schuman Centre for Advanced Studies.

Ovaj se tekst smije preuzeti samo za osobne istraživačke svrhe. Reproduciranje za druge svrhe, u tiskanom ili elektroničkom obliku, zahtijeva dozvolu autora. Prilikom citiranja ili referiranja, potrebno je koristiti puno ime autora, urednika, naslov, godinu izdanja i izdavača.

Zahtjevi se šalju na cmpf@eui.eu

Stajališta iznesena u ovoj publikaciji odražavaju mišljenja pojedinačnih autora, a ne mišljenja Europskog sveučilišnog instituta.

The English version of this report prevails over this translation.

Centre for Media Pluralism and Media Freedom
Robert Schuman Centre for Advanced Studies

Projektni izvještaj -
RSC / Centre for Media Pluralism and Media Freedom
Objavljeno u Lipanj 2024

European University Institute
Badia Fiesolana
I – 50014 San Domenico di Fiesole (FI)

**Co-funded by
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or EACEA. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

1. O projektu

1.1. Pregled projekta

Praćenje medijskog pluralizma (MPM) istraživački je alat izrađen za procjenu potencijalnih rizika za medijski pluralizam u zemljama članicama i kandidatima za članstvo u Europskoj uniji, kojim se promatraju online i offline okruženja vijesti. Ovaj je narativni izvještaj rezultat primjene MPM-a u 2020. u okviru projekta koji financira pripremna akcija Europskog parlamenta. MPM je primijenjen u 27 zemalja članica Europske unije, Albaniji, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji, Srbiji i Turskoj zahvaljujući potpori Europske unije Centru za medijski pluralizam i slobodu medija (CMPF) Europskog sveučilišnog instituta (European University Institute).

1.2. Metodološke bilješke

CMPF partnerski surađuje s iskusnim nezavisnim nacionalnim istraživačima, koji prikupljaju podatke i pripremaju narativne izvještaje u svojim zemljama. Istraživanje se temelji na standardiziranom upitniku i smjernicama koje je razvio CMPF.

U Hrvatskoj je CMPF surađivao s Paškom Bilićem (Institut za razvoj i međunarodne odnose), Antonija Petričušić (Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu), koji su prikupljali podatke, ocijenili i komentirali varijable te intervjuirali stručnjake za specifična područja. Izvještaj su recenzirali suradnici CMPF-a. Da bi se osigurali točni i pouzdani rezultati istraživanja, u svakoj od zemalja skupina je nacionalnih stručnjaka preispitala odgovore na osjetljiva pitanja koja se odnose na vrednovanje pluralizma (vidi 2. prilog za popis stručnjaka). U odabranim zemljama nacionalni izvještaj recenzirali su nezavisni nacionalni stručnjaci.

Rizici medijskom pluralizmu i slobodi medija procjenjuju se na temelju četiriju osnovnih tematskih cjelina: osnovna zaštita, tržišni pluralizam, politička nezavisnost i društvena uključenost. Rezultati se temelje na procjeni indikatora po svakom tematskom području (vidi 1. tablicu).

Osnovna zaštita	Tržišni pluralizam	Politička nezavisnost	Društvena uključenost
Zaštita slobode izražavanja	Transparentnost medijskog vlasništva	Politička nezavisnost medija	Zastupljenost manjina u medijima
Zaštita prava na pristup informacijama	Pluralizam medijskih pružatelja	Urednička autonomija	Lokalni/regionalni i mediji zajednice
Novinarska profesija, standardi i zaštita	Pluralizam na digitalnim tržištima	Audiovizualni mediji, online platforme i izbori	Rodna ravnopravnost u medijima
Nezavisnost i učinkovitost medijskog regulatora	Održivost medija	Regulacija državnih resursa i potpora medijskom sektoru	Medijska pismenost
Opći doseg tradicionalnih medija i pristupa internetu	Urednička nezavisnost od komercijalnog i vlasničkog utjecaja	Nezavisnost javnog medijskog servisa	Zaštita od dezinformacija i govora mržnje

Digitalna dimenzija

U praćenju medijskog pluralizma digitalna dimenzija ne promatra se kao odvojeno područje, već kao područje povezano s tradicionalnim medijima i postojećim principima medijskog pluralizma i slobode izražavanja. Međutim, njime je omogućeno promatranje rizika specifičnih za digitalno okruženje u završnom izvještaju koji se odnose na okruženje u kojemu se nalaze digitalne vijesti.

Rezultati i indikatori za svako područje prikazani su na skali od 0 do 100 posto. Niskim se rizikom smatra rezultat od 0 do 33 posto, srednjim rizikom od 34 do 66 posto, a visokim rizikom rezultat od 67 do 100 posto.

Na razini indikatora rezultati od 0 posto prikazani su kao 3 posto, a rezultati od 100 posto kao 97 posto da bi se izbjegli zaključci o potpunoj odsutnosti ili potpunoj sigurnosti postojanja rizika.

Odricanje odgovornosti: *Sadržaj ovog izvještaja ne odražava nužno mišljenja CMPF-a ni nacionalnih stručnjaka. Odražava mišljenje nacionalnog tima koji je prikupljao podatke i napisao izvještaj. Zbog nadopuna i dorada upitnika rezultati praćenja MPM-a 2023. nisu potpuno usporedivi s rezultatima prijašnjih godina. Za više informacija vidjeti CMPF-ov izvještaj MPM-a 2023., koji će uskoro biti dostupan na <http://cmpf.eu.eu/media-pluralism-monitor/>.*

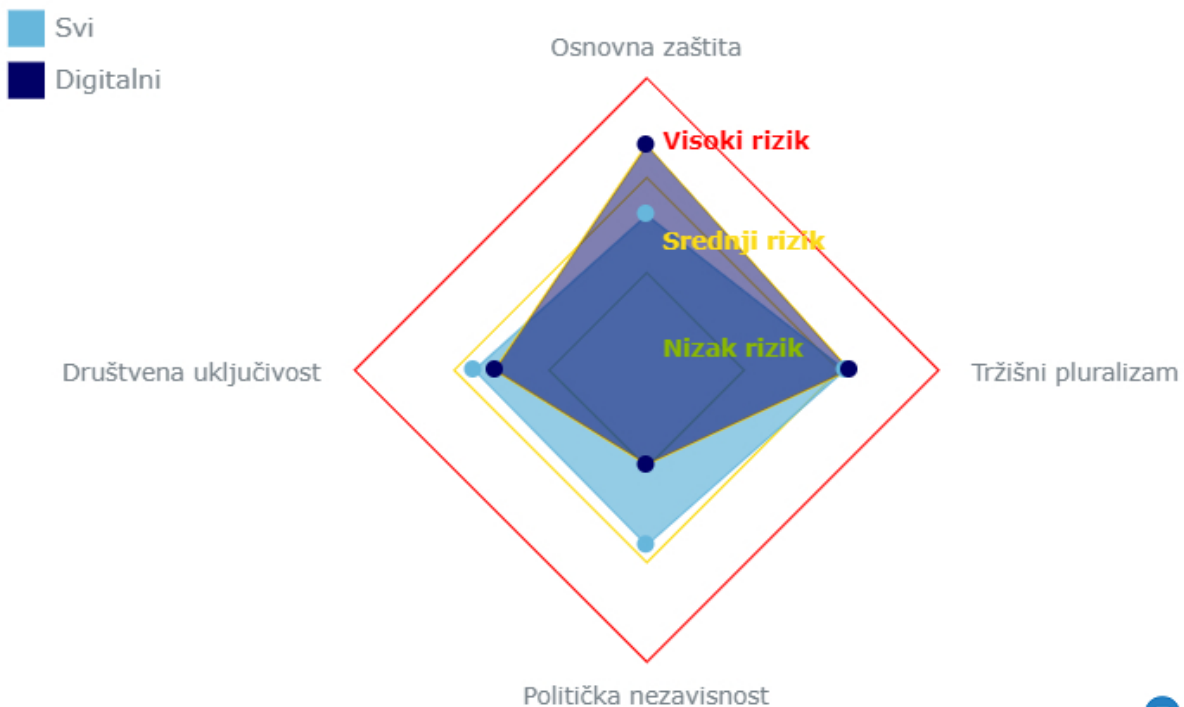
2. Uvod

- **Pregled zemlje.** Hrvatska ima 3,8 milijuna stanovnika, prema popisu stanovništva iz 2021. (DZS, 2022.). Broj stanovnika se od 1990-ih stalno smanjuje. Prema popisu iz 1991. godine, ukupan broj stanovnika iznosio je 4,7 milijuna. Zemljopisno, zemlja je smještena između srednje Europe, Sredozemlja i jugoistočne Europe, s dugom obalom duž Jadranskog mora.
- **Jezici.** Glavni jezik je hrvatski.
- **Manjine.** Hrvati čine više od 90 posto stanovništva. Zemlja bilježi sve veći priljev stranih radnika. U 2023. godini izdano je 172.499 dozvola za privremeni boravak i rad, prvenstveno u građevinarstvu, turizmu, prometu, industriji i trgovini (MUP, 2024.). Najviše se odnosi na državljane Bosne i Hercegovine (38.236), ali i Srbije, Nepala, Indije, Sjeverne Makedonije, Filipina, Kosova, Bangladeša, Turske i Albanije. Ustavom su priznate 22 manjine: Albanci, Austrijanci, Bošnjaci, Bugari, Crnogorci, Česi, Mađari, Talijani, Židovi, Sjeverni Makedonci, Nijemci, Poljaci, Romi, Rumunji, Rusi, Rusini, Slovaci, Slovenci, Srbi, Turci, Ukrajinci, Vlasi (Vlada Republike Hrvatske, 2023b).
- **Ekonomska situacija.** U 2023. hrvatski BDP rastao je između prvog i četvrtog tromjesečja za 1,6, 2,6, 2,8 odnosno 4,3 posto (DZS, 2024.). Stopa nezaposlenosti fluktuirala je između visokih 7,2% u siječnju 2023. i najnižih 5,6% u svibnju i lipnju 2023., odražavajući sezonsku fluktuaciju zbog velike ovisnosti o turizmu i uslužnoj djelatnosti (DZS, 2024.). Godišnja stopa inflacije dosegla je vrhunac u studenom 2022. od 13,5% i od tada se polako smanjuje. U siječnju 2024. godine iznosila je 4,1 % (DZS, 2024.).
- **Politički sustav.** Od 1945. do 1991. Hrvatska je bila jedna od šest saveznih republika Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Nakon ratova tijekom raspada Jugoslavije i od proglašenja neovisnosti Hrvatske 1991., stranka HDZ (desni centar/desno) pobijedila je na većini parlamentarnih izbora. Jedina druga stranka koja je pobjedom na izborima uspjela formirati vladu je Socijaldemokratska partija (SDP). Stranka je formirala vladu jednom između 2000. i 2003. i drugi put između 2011. i 2015. Hrvatska demokratska zajednica (HDZ) u koaliciji sa zastupnicima manjina, liberalnim demokratima (HNS) i reformistima formirala je vladu nakon parlamentarnih izbora održanih u srpnja 2020. U 2024. održat će se tri demokratska izbora: parlamentarni, predsjednički i Europski parlament.
- **Medijsko tržište.** U 2023. ukupno tržište oglašavanja poraslo je za pet postotnih bodova. Tržište tiska smanjilo se za sedam postotnih bodova između 2022. i 2023. (HURA, 2024.). Ostala tržišta bilježe rast, pri čemu internetsko *display* oglašavanje na digitalnim medijima^[1] (bez tražilica i društvenih medija) bilježi najveći rast od 10% (HURA, 2024.). Primarni izvori informacija o društvenim i političkim događanjima su televizija (60,3%), internetski portali (48,1%), društveni mediji (33,9%) i radio (32,9%) (Perišin, 2021.).
- **Regulatorno okruženje.** Sektor medija u nadležnosti je Ministarstva kulture i medija. Vijeće Agencije za elektroničke medije (AEM) glavno je regulatorno tijelo. Ne postoji regulatorno tijelo za tiskane medije. Regulacija digitalnog okruženja izrazito je nerazvijena. Koordinator za digitalne usluge je Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti (HAKOM), tijelo koje se primarno bavi tehničkom infrastrukturom i provodi Zakon o elektroničkim komunikacijama. Tijelo nema nikakve odgovornosti za slobodu izražavanja i medijski pluralizam. Osnovna strukovna udruga koja štiti interese novinara je

Hrvatsko novinarsko društvo (HND). Nedavnim predloženim izmjenama Kaznenog zakona (siječanj 2024.) predloženo je kazneno djelo neovlaštenog otkrivanja sadržaja istražnih ili dokaznih radnji. Uvođenje izmjena izazvalo je prosvjede i kritizirano je kao ozbiljno demokratsko nazadovanje i ograničavanje prava javnosti da bude informirana o slučajevima korupcije na visokoj razini. Zakon je donesen krajem ožujka 2024. nakon završetka razdoblja prikupljanja podataka i evaluacije MPM-a, tako da nije utjecao na ocjene rizika. Sljedeća implementacija monitora medijskog pluralizma (MPM2025) pružit će detaljnu procjenu.

3. Rezultati prikupljanja podataka: vrednovanje rizika za medijski pluralizam

Hrvatska : Rizična područja za medijski pluralizam

JS chart by amCharts

CEU CENTRE FOR MEDIA
PLURALISM AND
MEDIA FREEDOM
MPM 2024

Hrvatska ima ocjenu srednjeg rizika u tri područja: osnovna zaštita (53%), politička neovisnost (60%), društvena uključivost (59%) i visoki rizik u tržišnom pluralizmu (68%). Rezultati u posljednjih nekoliko godina bili su relativno dosljedni u svim područjima. Nije bilo sustavnih promjena koje bi zahtijevale značajnije povećanje ili smanjenje rizika po područjima. Međutim, tržišna pluralnost nalazi se na donjoj granici procjene visokog rizika.

Kao i prethodnih godina, pokazatelj visokog rizika u **osnovnoj zaštiti** (53%) je Novinarska profesija, standardi i zaštita. Problemi novinarske profesije dobro su dokumentirani i obrađeni. Prema istraživanju HND-a (2023.) u svibnju 2023. bilo je aktivno 945 tužbi protiv novinara, od čega se 910 odnosi na optužbe za klevetu. Osim široj javnosti nepoznatih fizičkih osoba, tužitelji su često iz javnog i političkog života, uključujući političare na vlasti, pravne osobe i suce. Hrvatska je na ljestvici slobode medija Reportera bez granica (RSF, 2023.) zauzela 42. mjesto. Nominacijski postupak glavni je problem neovisnosti jedinog hrvatskog medijskog regulatora (nadležnog za elektroničke medije, a ne za tiskane niti digitalne usluge prema DSA). Hrvatski sabor imenuje predsjednika i ostale članove Vijeća na prijedlog Vlade Republike Hrvatske, ostavljajući prostor za izravni politički utjecaj.

Pokazatelji visokog rizika u području **tržišnog pluralizma** (68%) su pluralizam medijskih pružatelja, pluralizam na digitalnim tržištima i urednička neovisnost o komercijalnim i vlasničkim interesima. S obzirom na pluralizam medijskih pružatelja, većinu podataka o vlasništvu može se pronaći na stranicama Agencije za elektroničke medije ili Hrvatske gospodarske komore. Međutim, krajnji stvarni vlasnici ponekad mogu biti skriveni iza poslovnih subjekata. Štoviše, kriteriji ekonomske koncentracije nisu povezani sa socio-kulturnim kriterijima. Na primjer, ograničenja se prvenstveno odnose na udjele u kapitalu za horizontalno i višemedijsko vlasništvo i prodane primjerke tiskanih izdanja za višemedijsko vlasništvo. Ne postoje

razmatranja o udjelima publike, koja bi omogućila bolju procjenu preklapanja između ekonomske koncentracije i društvenog utjecaja. Osim toga, regulatorni nadzor se u najboljem slučaju može opisati kao pasivan. Digitalna tržišta općenito su slabo regulirana. Ne postoje inicijative za reguliranje tržišta oglašavanja kroz medijske zakone, iako nova industrijska udruženja u digitalnoj sferi (HUDI) postaju sve aktivnija u postavljanju industrijskih standarda. Oporezivanje digitalnih usluga nije postalo dio javne ili političke rasprave. U općim strukturnim uvjetima malih medijskih tržišta gdje je teško uspostaviti ekonomiju razmjera i zbog učinaka globalnih platformi koje dominiraju oglašavanjem na internetu, utrka za privlačenjem prihoda od oglašavanja često se odvija nauštrb profesionalnih standarda. Zakonski i samoregulacijski mehanizmi poput statuta medija (čl. 26. Zakona o medijima, NN 59/04) neučinkoviti su u zaštiti novinara od komercijalnih interesa i vlasnika.

U području **političkoj neovisnosti** (60%) visokorizični pokazatelji uključuju političku neovisnost medija i uređivačku autonomiju. Politička ovisnost vidljiva je u svim vrstama medija, a posebice na regionalnoj i lokalnoj razini. Zbog općeg nedostatka izvora prihoda i financijske stabilnosti, mediji mogu ovisiti o financiranju iz izvora gradske ili županijske lokalne samouprave. Odredbe o sukobu interesa i ograničenja vlasništva nad medijima su slabo usklađeni. Što se tiče uređivačke autonomije, medijski statuti i etički kodeksi vrlo su neučinkoviti. Zakon o medijima (NN 59/04, 84/11, 81/13) i Zakon o elektroničkim medijima (NN 153/09, 84/11, 94/13, 136/13, 111/21) ne sadrže odredbe o zaštiti od političkog utjecaja ili autonomiji u imenovanju i razrješenju glavnih urednika. Ovaj pokazatelj dosljedno pokazuje najveći rizik, što ukazuje na neučinkovitost samoregulacije. Pokazatelj regulacija državnih resursa i potpore medijskom sektoru bilježi povećanje rizika za 16 postotnih bodova u odnosu na prethodnu godinu. Krajem 2023. godine, prema novinarskim izvorima i otkrivenim transkriptima komunikacije, bliski savjetnik ministra gospodarstva i održivog razvoja zlorabio je svoj položaj i ovlasti vršeći pritisak kako bi izravno utjecao na raspodjelu proračuna za oglašavanje državnih tvrtki i institucija.

Što se tiče **društvene uključenosti** (59%), dva pokazatelja, zastupljenost manjina u medijima i medijska pismenost, povezana su s visokim rizikom. Sukladno Ugovoru koji su sklopili Vlada Republike Hrvatske i HRT (čl. 49.) (Vlada Republike Hrvatske, 2023a), HRT je dužan emitirati programe na svim svojim nacionalnim radijskim postajama radi pružanja informacija pripadnicima nacionalnih manjina na hrvatskom jeziku. Prema ovom Ugovoru, javna radiotelevizija emitira vijesti na jezicima nacionalnih manjina na regionalnim radijskim postajama na područjima sa značajnim udjelom stanovništva nacionalnih manjina. Javni servis na svojim nacionalnim televizijskim kanalima emitira programe namijenjene informiranju nacionalnih manjina, dijelom i na jezicima nacionalnih manjina. Javni servis nema sveobuhvatnu politiku raznolikosti kojom bi promovirao zastupljenost marginaliziranih zajednica unutar svoje organizacije. S priljevom novih radnika migranata problemi vezani uz društvenu uključenost u medijski prostor postali su naglašeniji. Manjine koje nisu priznate zakonom nemaju zajamčen pristup vremenu emitiranja na svojim jezicima. Medijsko izvještavanje obično se bavi problemima i izazovima nedovoljno razvijene integracijske politike u Hrvatskoj. Stanje politike medijskog opismenjavanja vrlo je kontradiktorno, fragmentirano i nefokusirano. Medijska i informacijska pismenost prisutna je u gotovo svim kurikulumima i međupredmetnim temama poput informacijske i komunikacijske tehnologije ili Građanskog odgoja i obrazovanja. Međutim, politika se slabo provodi u obrazovnom procesu, a učitelji obično nemaju odgovarajuće obrazovanje i kvalifikacije za izvođenje nastave medijske pismenosti.

Hrvatska : Rizična područja za medijski pluralizam

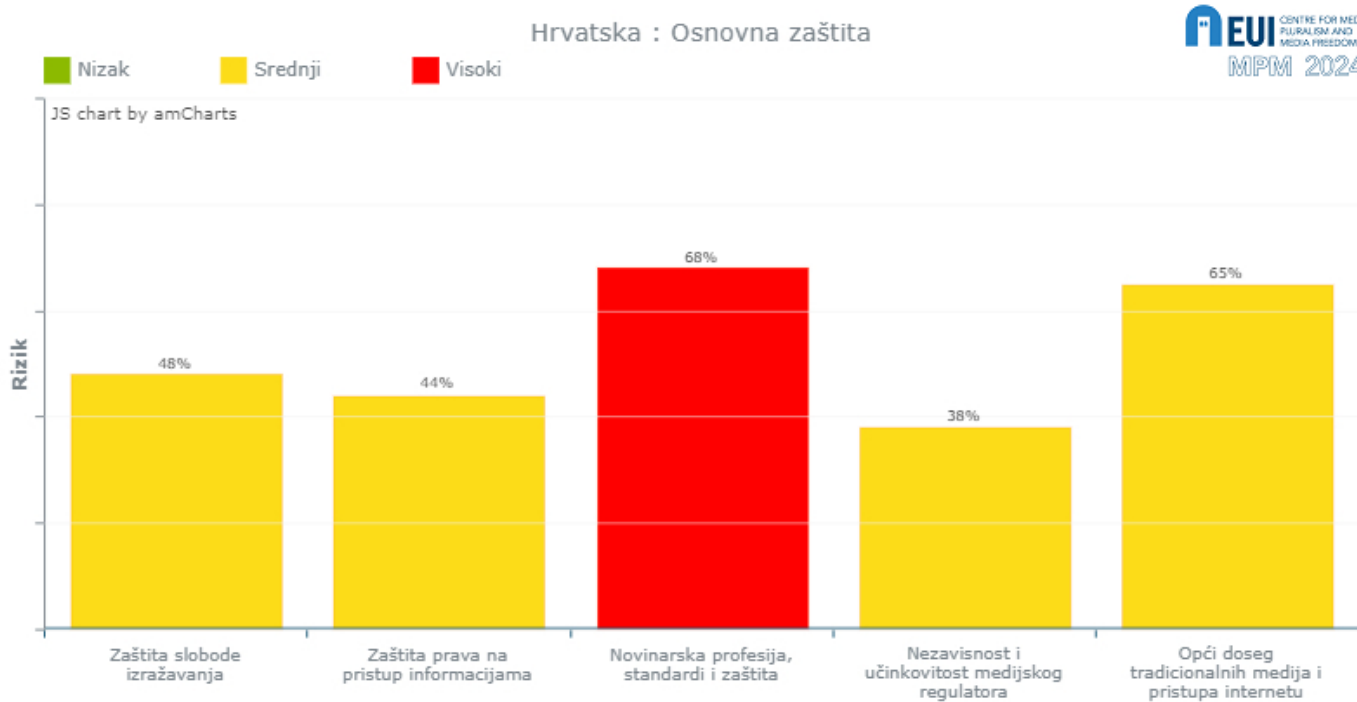
JS chart by amCharts

Digitalno okruženje ima veći rizik u područjima **osnovne zaštite** (77%) i **tržišnog pluralizma** (69%) te manji rizik u područjima **političke neovisnosti** (32%) i **društvene uključenosti** (52%). Prijetnje novinarima na internetu, posebice na društvenim mrežama, događaju se redovito, iako ih organizacije civilnog društva rijetko prijavljuju i sistematiziraju. Česte su uvrede i mizoginija. Elektroničke publikacije nemaju razvijena horizontalna pravila koncentracije. Osim opće zaštite tržišnog natjecanja, ne postoje pravila za internetske platforme. Niti jedno javno tijelo nije odgovorno za prikupljanje i praćenje sektora internetskog oglašavanja. Ne postoji pravna definicija internetskih platformi u nacionalnom zakonodavstvu osim platformi za distribuciju audio-vizualnog sadržaja prema transponiranoj AVMS Direktivi. Tijelo imenovano za provedbu Zakona o digitalnim uslugama je Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti. Vlasnička struktura portala s ekstremnom političkom retorikom općenito je manje transparentna – krajnji stvarni vlasnici mogu biti skriveni i zastupani od strane drugih pravnih osoba. Nacionalni plan za oporavak i otpornost (2021.-2026.) financira više projekata koji se bore protiv dezinformacija. Adria Digital Media Observatory financira Europska unija za borbu protiv dezinformacija.

3.1. Osnovna zaštita (53% - Srednji rizik)

Indikatori osnovne zaštite predstavljaju regulatornu okosnicu medijskog sektora u suvremenim demokracijama. Njima se mjere potencijalna područja rizika kao što su postojanje i djelotvornost provedbe regulatornih mjera zaštite slobode izražavanja i prava na pristup informacijama; status novinara, uključujući njihovu zaštitu i mogućnost rada; neovisnost i učinkovitost nacionalnih regulatornih tijela u čijoj je nadležnosti regulacija medijskog sektora te doseg tradicionalnih medija i pristupa internetu u općoj populaciji.

Područje osnovne zaštite ima srednji rizik od 53%, što je povećanje u odnosu na procjenu iz 2023. od 47%. **Novinarska profesija, standardi i zaštita** te **Neovisnost i učinkovitost medijskog regulatora** ostaju isti. **Zaštita slobode izražavanja** i **Univerzalni doseg tradicionalnih medija i pristupa Internetu** doživjeli su povećane razine rizika. Nasuprot tome, smanjena je razina rizika za **Zaštita prava na pristup informacijama**. Ne postoje dokazi o izravnoj uključenosti države u filtriranje, praćenje, blokiranje i/ili uklanjanje online sadržaja na proizvoljan i/ili planiran način. Unatoč tome, trebalo bi pokrenuti izvješćivanje o mogućim uklanjanjima sadržaja u skladu s EU i nacionalnim standardima kako bi se omogućile neovisne procjene. Rizik univerzalnog dosega tradicionalnih medija i pristupa internetu povećan je zbog nižeg broja širokopojsanih pretplatnika u općoj populaciji u usporedbi s prethodnom godinom i drugim zemljama EU-a. Dodatno, povećanje rizika uzrokovano je korištenjem novih izvora podataka za ovaj pokazatelj. Rizik prava na pristup informacijama smanjen je zbog pojačanih kampanja za zaštitu zviždača. U fazi prikupljanja podataka vezano uz 2023. godinu, Sabor još nije prihvatio Kazneni zakon koji uvodi kazneno djelo neovlaštenog otkrivanja sadržaja istražnih ili dokaznih radnji, zbog čega se ne utječe na ocjenu rizika u ovom području.

Pokazatelj **Zaštite slobode izražavanja** ima ocjenu srednjeg rizika (48%). Država slijedi međunarodne standarde slobode izražavanja u Ustavu i zakonodavstvu o medijima. Uvreda (čl. 147.) i kleveta (čl. 149.) u Kaznenom zakonu (NN 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23) su često zlouporabljene za gušenje novinarskih sloboda i slobode izražavanja općenito. Dok sudovi odbacuju mnoge slučajeve, postoji neizvjesnost i rizik oko ishoda, što stavlja pritisak na novinare i njihovu slobodu da

izvještavaju o osjetljivim temama. Nedavno usvojena EU direktiva protiv SLAPP-a trebala bi bolje zaštititi novinare od zlouporabe tužbi. U digitalnoj sferi, internetske platforme kao što su Meta i X (Twitter) sve više uklanjaju sadržaj, dijelom prateći nacionalno zakonodavstvo i zahtjeve vlade. Izvješća tih tvrtki ne pružaju dovoljno informacija o razlozima za dio uklanjanja.

Zaštita prava na pristup informacijama ocijenjena je srednjim rizikom (44%). Pravo na pristup informacijama priznato je Ustavom i Zakonom o pravu na pristup informacijama (NN 25/13, 85/15, 69/22). U ovom izvještajnom razdoblju, kao i prethodnih godina, šutnja uprave ostala je ključni problem u primjeni Zakona. Prema izvješću Povjerenice za informiranje (2023), iako postoje brojni slučajevi u kojima se strukturno i organizacijski složenija tijela suočavaju s izazovom odlučivanja o zahtjevima u zakonskim rokovima (15 kalendarskih dana, odnosno 30 u slučaju ispunjavanja zakonskih), kao i u slučajevima kada zahtjevi zahtijevaju veliku količinu podataka ili se podaci nalaze izvan sjedišta tijela, u određenom broju slučajeva radi se i o namjeri tijela da odugovlači rješavanje zahtjeva ili da uopće ne postupi po određenim zahtjevima. U usporedbi s prethodnim godinama, broj kampanja podizanja svijesti o važnosti prijavljivanja zviždača značajno se povećao. U Rijeci, Splitu, Zagrebu i Osijeku održane su edukacije o primjeni zakona te radionice o primjeni zakona namijenjene povjerljivim osobama kako bi bolje razumjele svoja prava i obveze u provedbi postupka internog prijavljivanja (Pučka pravobraniteljica, 2023).

Novinarska profesija, standardi i zaštita bilježe visoki rizik (68%). Prema istraživanju koje je proveo HND u svibnju 2023., bilo je 945 aktivnih tužbi protiv novinara, od čega se 910 odnosi na optužbe za klevetu (HND, 2023a). Osim široj javnosti nepoznatih fizičkih osoba, tužitelji su često iz javnog i političkog života, uključujući političare na vlasti, pravne osobe i suce. Mnogim tužbama, smatraju u HND-u, cilj je zastrašivanje medija te poticanje cenzure i autocenzure među novinarima. Vidljivo je to i u iznosima početnih tužbi u parničnim postupcima koji su često znatno veći od pravomoćno dosuđenih. Međutim, nisu sve tužbe SLAPP (Strategic tužba protiv sudjelovanja javnosti), a koliko bi ih moglo biti nije poznato. Ministarstvo pravosuđa je revidiranjem slučajeva protiv novinara iz 2021. i 2022. godine, a na temelju kriterija Preporuke Europske komisije 2022/758, utvrdilo da se 68 građanskih i 11 kaznenih predmeta može odnositi na tužbe SLAPP-a. U 2023. godini Mapping Media Freedom Report izvijestio je o šest zabilježenih slučajeva kršenja slobode medija u Hrvatskoj. Ti se slučajevi odnose na diskreditaciju, prijetnje, zastrašivanje i blaćenje. Hrvatska je na ljestvici slobode medija Reportera bez granica (RSF, 2023.) zauzela 42. mjesto. Safejournalists.net (2024), regionalna zapadnobalkanska mreža novinarskih udruga, izvještava o višestrukim napadima na novinarke u Hrvatskoj tijekom 2023. godine. Naveli su pet slučajeva fizičkih napada i prijetnji upućenih ženama. Uvjeti rada novinara, posebice slobodnih novinara, nisu se poboljšali u odnosu na prethodnu godinu.

Neovisnost i učinkovitost medijskog regulatora ocjenjuje se srednjim rizikom (38%). Proračunska sredstva definirana su zakonom, što onemogućuje političko uplitanje. Članovi Vijeća za elektroničke medije imenuju se temeljem Zakona o elektroničkim medijima (NN 111/21, 114/22) i Zakona o sprječavanju sukoba interesa (NN 143/21). Člankom 81. Zakona o elektroničkim medijima (NN 111/21) stoji da se proračunska sredstva za rad Agencije i Vijeća raspoređuju temeljem godišnjeg financijskog plana Agencije u iznosu od ukupno 0,5% ukupnog godišnjeg bruto prihoda od prethodnu godinu od strane medijskih operatera koji pružaju audio, audio-vizualne medijske usluge na zahtjev, televiziju, radio, elektroničke publikacije i usluge audiovizualne platforme. Iako takav način financiranja odvaja agenciju od političkog odlučivanja o raspodjeli resursa, također otvara ovlasti regulatornom zarobljavanju (Rex, 2022.). Agencija može ući u sukob interesa između podržavanja interesa proizvođača u industriji i interesa opće javnosti. Pravni okvir za izbor članova Vijeća treba poboljšati kako bi se smanjilo političko uplitanje u postupke predlaganja i imenovanja. Glavni problemi u dosadašnjoj praksi odlučivanja odnose se na praćenje nedopuštenih koncentracija, dosljedno

sankcioniranje govora mržnje i zaštitu javnog interesa u elektroničkim medijima. Može se ustvrditi da je glavni problem nedostatak aktivnog odlučivanja i usko shvaćanje javne uloge neovisnog regulatora elektroničkih medija.

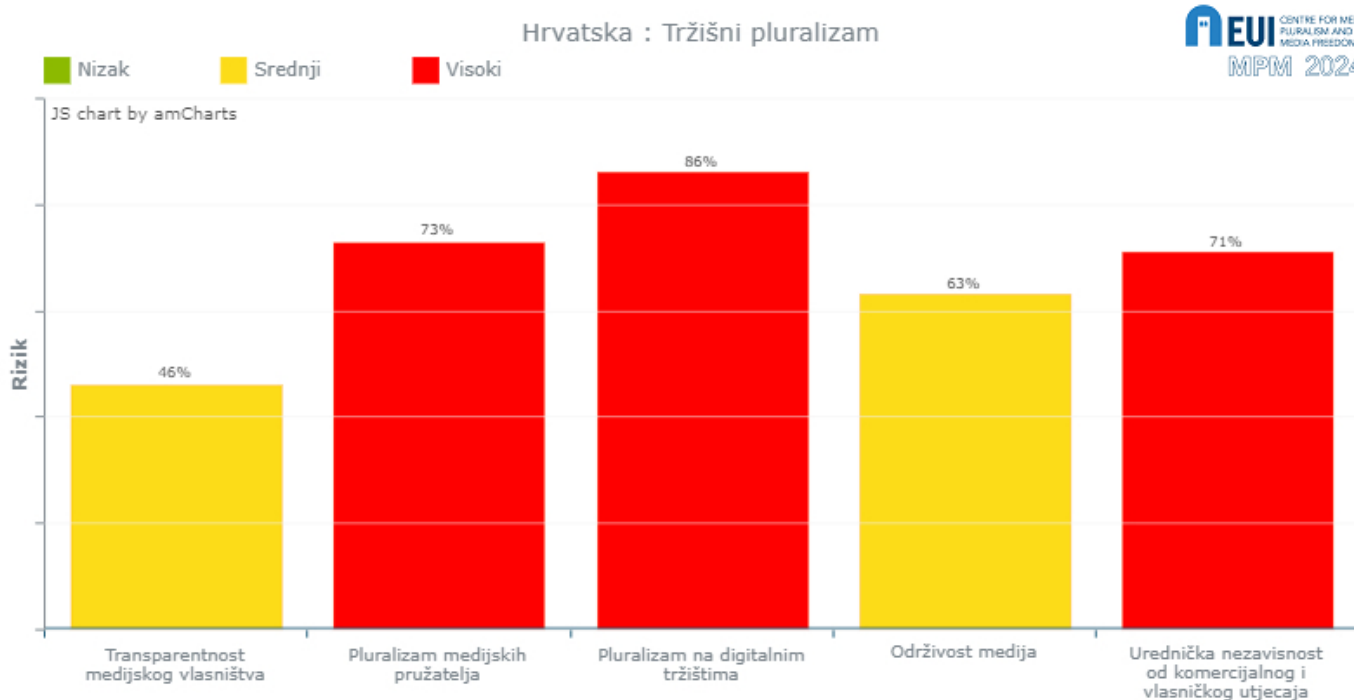
Univerzalni doseg tradicionalnih medija i pristup internetu pokazatelj ocjenjuje se srednjim rizikom (65%). Ugovor između javnog servisa i Vlade RH jamči univerzalnu pokrivenost signalnom javnog servisa. Većina stanovništva pokrivena je signalom svih javnih televizijskih i radijskih kanala (DVB-T2). Regulatorne mjere zaštite neutralnosti mreže provode se u praksi. Manje od 88% stanovništva pokriveno je širokopoljnim pristupom od 30Mbps (Eurostat, 2023a). Do povećanja ocjene rizika za ovaj pokazatelj došlo je i zbog korištenja novih izvora podataka.

Fokus na digitalno okruženje

Područje temeljne zaštite u digitalnoj sferi ima srednji rizik (53%). Kazneni zakon (NN 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23) sadrži odredbu kojom se zabranjuje pristup internetu onima koji su počinili kazneno djelo kaznenog djela putem interneta i ako postoji osnovana sumnja da bi ta osoba mogla ponovno počiniti kazneno djelo. Prema Metinom Izvješću o transparentnosti (2023.), između siječnja i lipnja 2022. tvrtka je provela 162 uklanjanja u skladu sa hrvatskim zakonima. Sva su uklanjanja bile pojedinačne objave na Facebooku. Osim toga, 14 uklanjanja je provedeno zbog Facebookove globalne politike. Odnose se na stranice i grupe. Prema X-ovom (Twitter) izvješću o transparentnosti (2023.), između siječnja i prosinca 2021. iz Hrvatske je stigao jedan hitan vladin zahtjev za informacijama. X se nije naveo razlog u izvješću. Zakon o elektroničkim komunikacijama (NN 76/22, 14/24) u članku 53. utvrđuje obveze čuvanja podataka koje se prvenstveno odnose na kriminalistička istraživanja, nacionalnu obranu i sigurnost. Sloboda izražavanja spominje se na vrlo općenit način kao jedno od temeljnih načela za funkcioniranje regulatorne agencije (HAKOM) u člancima 7. i 8. Razlika između kaznenih djela i slučajeva nacionalne sigurnosti i obrane trebala bi biti eksplicitnija i manje dvosmislena —članak 53 ostavlja prostora za tumačenja koja bi mogla dopustiti zadržavanje podataka za slučajeve izvan nacionalne sigurnosti i obrane.

3.2. Tržišni pluralizam (68% - Visoki rizik)

Područje tržišnog pluralizma razmatra ekonomsku dimenziju medijskog pluralizma, procjenjujući rizike koji proizlaze iz nedovoljne transparentnosti vlasništva nad medijima, koncentracija tržišta proizvodnje i distribucije, održivost proizvodnje medijskih sadržaja te utjecaj komercijalnih interesa i vlasništva na urednički sadržaj. Akteri uključeni u procjenu su pružatelji medijskih usluga, a pokazatelji uključuju transparentnost medijskog vlasništva, pluralizam medijskih pružatelja, održivost medija i uredničku nezavisnost od komercijalnog i vlasničkog utjecaja. Akteri također uključuju digitalne posrednike koji se procjenjuju indikatorom pluralizma na digitalnim tržištima.

Područje tržišnog pluralizma ima visok rizik (68%), uz povećanje od dva postotna boda u odnosu na prethodno razdoblje procjene. Nedosljedni, netransparentni i nepostojeći podaci i dalje su glavne prepreke, posebno u vlasništvu nad medijima, trendovima prihoda elektroničkih i (izvornih) digitalnih medija, statistikama zapošljavanja novinara i drugim područjima. Općenito, regulacija tržišta nije vrlo transparentna, a zakonski definirani pragovi koncentracije za medije ne rješavaju na odgovarajući način vezu između ekonomske koncentracije (vlasnički udjeli) i društvenog utjecaja (npr. koncentracija publike).

Pokazatelj Transparentnost medijskog vlasništva ocjenjuje se srednjim rizikom (46%), jednako kao i prethodne godine. Relevantna regulatorna tijela upravljaju registrima vlasničkih struktura i dostavljaju ih javnosti: Hrvatska gospodarska komora za tiskane medije i Vijeće za elektroničke medije za radio, televiziju i digitalne medije. Građani imaju pristup upisnicima svih relevantnih medija. Članak 61. Zakona o elektroničkim medijima (NN 111/21, 114/22) nalaže svim elektroničkim medijima prijavu promjena u roku od pet dana. Zabranjeno je zakonitim putem prikrivati vlasničku strukturu pružatelja medijskih usluga ili vlasništvo stjecatelja dionica ili poslovnih udjela u pružatelju medijskih usluga. U registrima se nalazi izvadak krajnjih stvarnih vlasnika. No, u praksi krajnji vlasnici mogu ostati skriveni iza poslovnih subjekata. Člankom 25. Zakona o elektroničkim medijima (NN 111/21, 114/22) elektronički mediji (TV, radio, digitalni informativni mediji) dužni su prijaviti prihode od pružanja medijskih usluga i prihode od državnog oglašavanja, lokalnih i regionalnih državnih institucija, te druge vrste prihoda.

Pokazatelj **Pluralizma medijskih pružatelja** ima visok rizik (73%) u usporedbi sa srednjim rizikom (65%) iz prethodne godine, prvenstveno zbog dostupnosti novih podataka u 2023. Općenito, praćenje se može opisati kao relativno pasivno. Pravila koja reguliraju koncentraciju digitalnih medija (tj. elektroničkih publikacija) još uvijek su nejasna. Ne postoje precizne odredbe o horizontalnoj koncentraciji za elektroničke publikacije, a postoji ograničeno praćenje promjena vlasništva u više medija u digitalnom gospodarstvu. U 2022. 4 najveća vlasnika audio-vizualnih medija u zemlji činila su 97% tržišta. Podaci se odnose na udio prva četiri televizijska pružatelja, rangirana po visini prihoda od obavljanja televizijske djelatnosti, u ukupnom prihodu od obavljanja svih televizijskih pružatelja.^[2] Koncentracija gledanosti 4 vodeća televizijska kanala u zemlji 2022. bila je 82% (Europski audiovizualni observatorij, 2023.). Tržišni udjel 4 vodeća vlasnika radija iznosio je 69 posto u 2022. Podaci se odnose na udio prva četiri radijska pružatelja, rangiranih prema prihodima od obavljanja radijske djelatnosti i ukupnim prihodima od svih radijskih pružatelja.^[3] Koncentracija slušanosti 4 vodeća vlasnika radija u 2023. bila je 35 posto dnevnog dosega radijskih postaja (2. siječnja 2023. - 30. studenog 2023.).^[4] Tržišni udio četiri vodeće novine bio je 84% u 2022. (AZTN, 2023.). Prosječna čitanost izdanja pojedinačnih novina (2. siječnja 2023. - 30. studenog 2023.) bila je 53%.^[5] Prosječni udio mjesečnih jedinstvenih korisnika (web portali) - (2. siječnja 2023. - 30. studenog 2023.) bio je 73%.^[6]

Pluralizam na digitalnim tržištima ima visok rizik (86%). Pravila tržišnog natjecanja koja uzimaju u obzir pluralitet na digitalnim tržištima su nerazvijena. U načelu, visoki stupanj koncentracije na digitalnom tržištu može se spriječiti provedbom pravila tržišnog natjecanja. Međutim, nijedan zakon o oglašavanju niti regulatorna tijela ne prate koncentraciju na tržištu oglašavanja, osim Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja. Država nije uvela niti planirala bilo kakav oblik oporezivanja digitalnih usluga. Jedini akter koji pokušava osigurati standardizaciju i poštenu konkurenciju u online oglašavanju je Hrvatska udruga digitalnih nakladnika (HUDI). Čini se da je jedan od njihovih ciljeva djelovati kao interesna skupina u zaštiti online izdavača od oglašivačke dominacije vrlo velikih online platformi. Međutim, ovo je vrlo problematična siva zona u pogledu zakonodavstva ili provedbe tržišnog natjecanja.

Indikator **Održivosti medija** ima ocjenu srednjeg rizika (63%), lagano se povećao s 59% u 2022. Pouzdane podatke za ovaj pokazatelj u Hrvatskoj je nemoguće dobiti jer je regulatorni nadzor ograničen, a postojeći podaci fragmentarni ili nepostojeći. Prema podacima Agencije za elektroničke medije, prihodi televizijskog sektora u 2022. veći su nego u 2018. TV oglašavanje poraslo je sa 102 milijuna eura u 2019. na 121 milijun u 2023. (HURA, 2024.), pokazujući oporavak nakon COVID-a. U istom vremenskom okviru, prihodi radijskog sektora su smanjeni. U 2018. godini dnevne novine prodane su u više od 60 milijuna primjeraka. Ukupno tržište oglašavanja za dnevne novine bilo je više od 20 milijuna EUR u 2018. (stopa konverzije u ožujku 2024.). U 2022. godini prodano je 32 milijuna primjeraka, a veličina tržišta oglašavanja bila je nešto ispod 15 milijuna EUR (AZTN, 2019., 2023.). Ne postoje zasebni podaci za prihode industrije digitalnih izvornih vijesti. Mnogi news portali u Hrvatskoj uveli su paywall 2021. godine (Jutarnji List, 24 SATA, Telegram, Večernji), čime je veliki dio njihovog sadržaja postao dostupan samo uz pretplatu. Prema studiji koju je provelo Društvo za zaštitu autorskih novinarskih prava (2022.), postoji oko 10 000 pretplatnika na glavne digitalne novinske kuće. Pretplate obično nude detaljnije analize, istraživačke članke te više kvalitetnog novinarstva. Novija studija iz 2023. godine Hrvatskog društva digitalnih izdavača (HUDI) (2024.) tvrdi da postoji više od 30.000 pretplatnika na svim portalima što postaje novi izvor prihoda za medije. Dostupne su neizravne (smanjenje PDV-a za tiskane medije) i izravne (nacionalna sredstva za lokalne, regionalne i neprofitne medije) subvencije. Sredstva za oporavak i otpornost prvenstveno se koriste za borbu protiv dezinformacija. Ne postoje točni podaci o broju zaposlenih novinara u Hrvatskoj. Hrvatsko novinarsko društvo (HND) ima okviran broj članova, dok Sindikat hrvatskih novinara također ima neprecizne brojeve o članstvu. Nisu svi novinari članovi HND-a ili SNH-a.

Urednička nezavisnost od komercijalnog i vlasničkog utjecaja postiže visok rizik (71%). Medijski statuti kao samoregulatorni akti (čl. 26. Zakona o medijima (NN 59/04)) reguliraju sudjelovanje novinara u slučajevima imenovanja i razrješenja glavnih urednika, uvjeta rada, novinarske odgovornosti, te postupanja u slučajevima kada glavni urednik, urednici i uredništvo imaju pravo podnijeti ostavku u slučaju promjena vlasničke ili upravljačke strukture koje dovode u pitanje programske sheme i sadržaj (tzv. klauzula svijesti). Članak 4. Zakona o medijima sadrži općenitu odredbu prema kojoj nitko nema pravo primjenom sile ili zlouporabom položaja utjecati na medijsku proizvodnju i ograničiti slobodu izražavanja. Tu se ne spominje vlasništvo i utjecaj na upravljanje, iako se to može protumačiti kao zlouporaba položaja. Etički kodeks HND-a ne štiti izrijekom novinare od samovoljnog uplitanja vlasnika ili uprave. Članak 3. kaže da novinar može odbiti radni zadatak koji krši profesionalne, etičke standarde. Zakon o elektroničkim medijima ne sadrži takve odredbe. Prema Hrvatskom novinarskom društvu (2023b), većina statuta sadrži odredbe koje štite novinare od izravnog utjecaja vlasništva i upravljanja. Međutim, vrlo su neučinkoviti u zaštiti novinara od komercijalnih interesa. Novinari često navode oglašivače kao glavne vanjske utjecaje na svoju profesiju (Ivanuš, 2021). Zakon o medijima (NN 59/04), Zakon o elektroničkim medijima (NN 111/21) i Etički kodeks Hrvatskog novinarskog društva ne sadrže nikakve regulatorne zaštitne mjere kojima bi se osiguralo da komercijalni interesi ne utječu na odluke o imenovanjima i razrješenjima glavnih urednika. Statuti ne osiguravaju jasno razlikovanje između uredničke i komercijalne aktivnosti novinskih kuća.

Fokus na digitalno okruženje

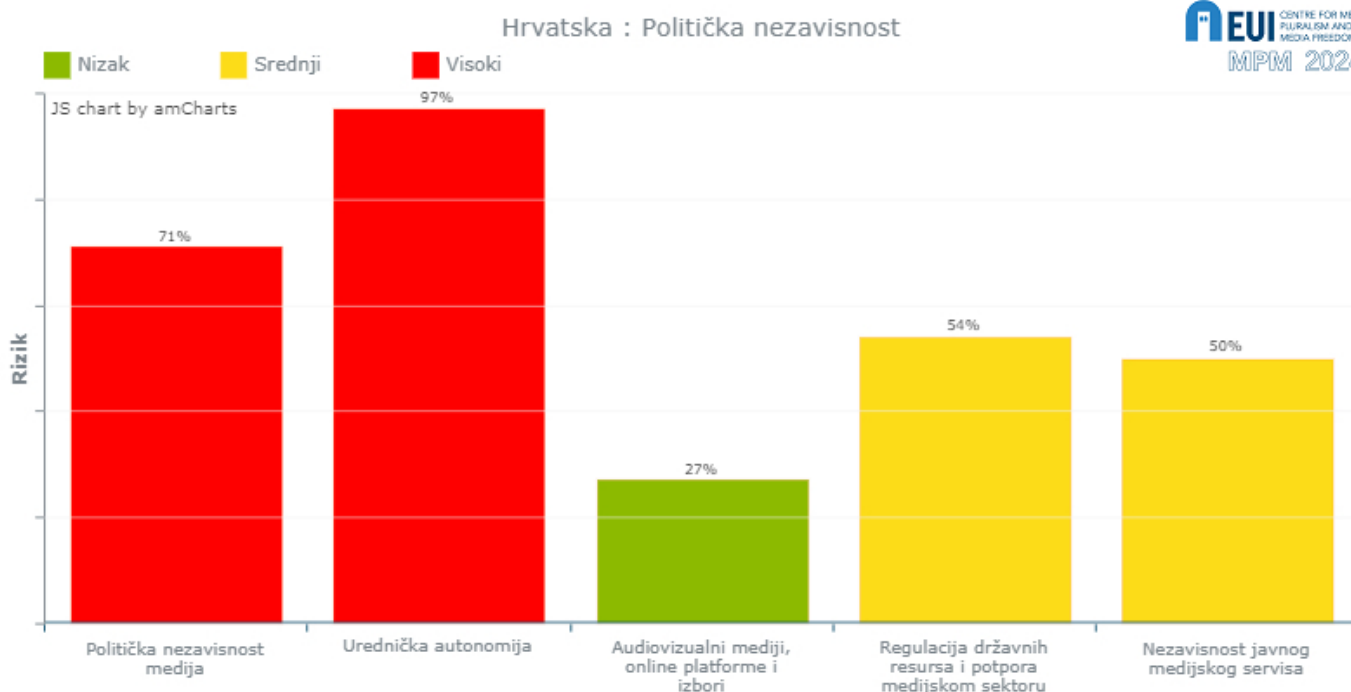
Vijeće za elektroničke medije prati vlasništvo nad digitalnim medijima. Registar digitalnih informativnih medija (odnosno elektroničkih publikacija) dostupan je na web stranici Agencije. U članku 64. ne postoje horizontalna pravila koncentracije (kapitalni udjeli) za elektroničke publikacije (tj. digitalne medije), a za digitalno okruženje propisi su puno labaviji. Ograničenje dominantnog položaja na tržištu (40%) vezano uz elektroničke publikacije postoji u članku 65. Zakona o elektroničkim medijima (NN 111/21). Članak 65. onemogućuje dominantnim tvrtkama dobivanje novih koncesija ili osnivanje novih elektroničkih izdanja.

Praćenje međumedijske vlasničke koncentracije provode Hrvatska gospodarska komora (HGK) koja prati vlasničku strukturu tiskanih i distribucijskih tvrtki te Vijeće za elektroničke medije (VEM) koje prati elektroničke medije. U slučaju takvih oblika koncentracije, tvrtke se moraju prijaviti i Agenciji za zaštitu tržišnog natjecanja (AZTN). To stvara probleme u praćenju promjena. Osim Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja, nijedno upravno tijelo nije nadležno za prikupljanje i praćenje sektora internetskog oglašavanja.

Postoje jasni pokazatelji da transnacionalne digitalne platforme dominiraju oglašavanjem na internetu s potencijalno štetnim učincima na održivost digitalnih medija (Bilić i Primorac, 2018). S obzirom na dominantan položaj platformi kao što su Facebook i Google, izdavači teže monetiziraju dosege u publikama te se sve više odlučuju za različite opcije plaćanja i pretplate (HUDI, 2024.). Ne postoji zakonska definicija online platformi osim platformi za distribuciju audio-vizualnog sadržaja u skladu s prenesenom AVMS Direktivom. Ne postoje financijski sporazumi između digitalnih posrednika i pružatelja informativnih medija. O digitalnom oporezivanju rijetko se raspravlja na akademskoj ili političkoj razini. Zakon o minimalnom globalnom porezu na dohodak (NN 155/23) uveden je 2023. godine, čime je preuzeta EU direktiva o minimalnom porezu. Iako uvodi neka načelna pravila, još je prerano prosuđivati učinkovitost ove direktive. Vjerojatno će zahtijevati specifičniji skup pravila usmjerenih na financijske obveze internetskih platformi.

3.3. Politička nezavisnost (60% - Srednji rizik)

Indikatorima političke nezavisnosti vrednuje se postojanje i učinkovitost regulatornih mjera zaštite od političke pristranosti i političke kontrole proizvodnje vijesti, distribucije i pristupa. Točnije, ovim područjem procjenjuje se utjecaj države i u širem smislu politička moć nad funkcioniranjem medijskog tržišta i nezavisnost javnih medija. Nadalje, ovim se područjem vrednuje postojanje i učinkovitost samo regulatornih mjera kojima bi se osigurala urednička nezavisnost, dostupnost različitih političkih informacija i stajališta, osobito za vrijeme izbora.

Područje političke nezavisnosti ima srednji rizik od 60%, što je povećanje u odnosu na 2022. Pokazatelji **uredničke autonomije** i **političke nezavisnosti medija** i dalje su pod visokim rizikom. **Audiovizualni mediji, online platforme i izbori** te **regulacija državnih resursa i potpora medijskom sektoru** ostaju pokazatelji niskog odnosno srednjeg rizika. **Nezavisnost javnih medijskih servisa** također je pod srednjim rizikom.

Politička nezavisnost medija ocijenjena je visokim rizikom (71%). Zakon o sprječavanju sukoba interesa (NN 26/11, 12/12, 124/12, 48/13, 57/15, 143/21) zakonski je okvir kojim se posredno regulira ograničenje vlasništva nad medijima za političare, uz primarni cilj je sprječavanje sukoba interesa. Naime, člankom 19. Zakona propisano je da je javni dužnosnik koji ima više od 5% udjela u trgovačkom društvu dužan svoja prava prenijeti na drugu osobu ili posebno tijelo za vrijeme trajanja mandata. Zakon o elektroničkim medijima (NN 153/09, 111/21) također ima ulogu u ovoj regulativi određujući ograničenja za tzv. "povezane osobe" u članku 64. No, on ne uključuje stranke, stranačke skupine ili političare u definiciju "povezanih osoba". Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (NN 108/17, 39/19, 151/22) izmijenjen je 2019. godine kroz članke 32. – 36. kako bi se uspostavio Registar stvarnih vlasnika poslovnih subjekata koji je stupio na snagu u 2020. Registar stvarnih vlasnika može pružiti određeni uvid u stvarne vlasnike nekih medija, ali podaci su dostupni samo putem Nacionalnog sustava za identifikaciju i autentifikaciju (NIAS). Lokalne televizije, radijske postaje i novine nalaze se u ekonomskim problemima i znatno su podložnije izravnom prikrivenom političkom utjecaju na uređivačku politiku.

Urednička autonomija postiže visok rizik (**97%**). Zakon o medijima (NN 59/04, 84/11, 81/13) i Zakon o elektroničkim medijima (NN 153/09, 84/11, 94/13, 136/13, 111/21) ne sadrže odredbe koje štite od političkog utjecaja ili osiguravaju autonomiju imenovanja i razrješenju glavnih urednika. Dok članak 24. Zakona o medijima propisuje da izdavači moraju pribaviti mišljenje uredništva prije takvih imenovanja ili razrješenja, nijedan izričit tekst ne govori o sprječavanju političkog utjecaja ili jamčenju autonomije. U istraživanju iz 2021. na 23 novinara i urednika, dvije trećine je odgovorilo da su bili svjedoci pritiska na uredničku neovisnost (komercijalne i političke prirode) tijekom obavljanja svog posla (Klancir, 2021). U istraživanju provedenom u sklopu projekta Lokalni mediji za bolje društvo 2022. (Vozab, 2022.), najmanje zastupljena skupina u regionalnim lokalnim medijima bili su lokalni oporbeni političari, dok nekoliko urednika nije željelo biti intervjuirano zbog straha od prepoznavanja i mogućih posljedica. Novinari koji istražuju korupciju, organizirani kriminal i ratne zločine, posebice na lokalnoj razini, često su na udaru kampanja uznemiravanja, a značajan problem predstavljaju fizički napadi, prijetnje i cyber nasilje. Uplitanje države u upravljanje HTV-om i dalje je izraženo. (Reporteri bez granica - Hrvatska 2023.).

Audiovizualni mediji, online platforme i izbori postižu nizak rizik (**27%**). Pristup vremenu emitiranja reguliran je Pravilnikom o elektroničkim medijima s nacionalnom koncesijom u Republici Hrvatskoj. Tijekom svakog izbornog ciklusa, javni servis usklađuje svoju uređivačku politiku kroz samoregulaciju i Programska pravila za praćenje izbornih kampanja. Pravila se učinkovito provode posljednjih godina, te nije bilo prijavljenih problema tijekom prošlih izbornih kampanja. Pravila navode da je pristup omogućen svim političkim kandidatima tijekom izbornog ciklusa. Statut Hrvatske radiotelevizije (HRT) ne sadrži eksplicitne odredbe koje političkim akterima jamče nepristranost i jednak pristup javnim kanalima. Pristup vremenu emitiranja tijekom izbora reguliran je Programskim pravilima za praćenje izbornih kampanja, koja uključuju posebne odredbe na nepristranost i pristup javnim kanalima za političke aktere. Primjerice, tijekom parlamentarnih izbora 2020. HRT je jamčio poštovanje načela ravnopravne zastupljenosti političkih stranaka u preambuli. U članku 4. Programskih pravila stoji da će HRT omogućiti pristup svim političkim strankama i nezavisnim listama po načelima uravnoteženosti, poštenja, objektivnosti i nepristranosti. Članak 7. propisuje da novinari ne smiju predstavljati svoje osobno stranačko ili političko opredjeljenje. U članku 10. navodi se da će se redoslijed nastupa za izborne promidžbe utvrđivati ždrijebom u nazočnosti izbornih sudionika, predstavnika Državnog izbornog povjerenstva i javnog bilježnika. Pravilnik o načinu vođenja evidencije, izdavanju potvrda i unosu izvješća o financiranju političkih aktivnosti, izborne promidžbe i referendumu u informacijski sustav za nadzor financiranja (NN 71/2019) nalaže prijavu troškova povezanih s promidžbom na društvenim mrežama odvojeno od troškova oglašavanja u tradicionalnim medijima. Izvješća o troškovima izborne kampanje političkih kandidata moraju sadržavati zasebnu stavku za troškove društvenih medija.

Regulacija državnih resursa i potpora medijskom sektoru ocijenjena je srednjim rizikom od **54%**, što je značajno povećanje u odnosu na prethodnu godinu (38%). Člankom 38. Zakona o elektroničkim medijima (NN 111/21) propisano je da su državna tijela i pravne osobe u vlasništvu Republike Hrvatske dužne izdvojiti 15% godišnjeg proračuna za promidžbu svojih usluga ili djelatnosti u svrhu oglašavanja u regionalnoj i lokalnoj zajednici, odnosno audiovizualnim ili radijskim programima televizijskih i/ili radijskih nakladnika i/ili elektroničkih medija (prema izmjenama iz 2021. godine). Tijela državne uprave i pravne osobe u pretežnom vlasništvu Republike Hrvatske ispunjavaju svoje zakonske obveze dostavljanjem podataka Vijeću za elektroničke medije o objavljenom oglašavanju do 31. ožujka svake kalendarske godine. Međutim, ne postoje izričite smjernice za distribuciju državnog oglašavanja medijskim kućama. Problem takve netransparentne raspodjele postao je vidljiv u slučaju savjetnika sada smijenjenog ministra gospodarstva i održivog razvoja, koji je navodno zloupotrijebio svoje ovlasti i položaj kako bi državnim oglašavanjem kupio politički utjecaj. Prema novinarskim izvještajima i otkrivenim transkriptima komunikacije, vršio je pritisak da izravno utječe na raspodjelu proračuna za oglašavanje državnih tvrtki i institucija.

Saborska oporba zatražila je hitnu sjednicu saborskog Odbora za informiranje, informatizaciju i medije. Oporba je predložila da se svim državnim i javnim tijelima i tvrtkama naloži da u roku od 15 dana dostave izvješće o oglašavanju u medijskom prostoru, uplaćenim sredstvima PR agencijama i sklopljenim ugovorima te financijskom pokroviteljstvu javnih događanja u organizaciji medija i PR agencija za 2022. i 2023. godinu. Osim toga, oporba je predložila da Vlada u roku od 30 dana predstavi kriterije za transparentnu raspodjelu sredstava za oglašavanje u državnim i javnim tijelima i tvrtkama u svim vrstama medija. Vlada je predložila da se Vijeće za elektroničke medije (VEM) i Agencija za elektroničke medije (AEM) zaduže da nalože svim državnim i javnim tijelima te javnim poduzećima da u roku od 30 dana dostave izvješće o oglašavanju u medijskom prostoru, uplaćenim sredstvima PR agencijama, te o sponzorstvima svih događanja u organizaciji PR agencija i medijskih kuća za 2022. i 2023. godinu. Vladinim prijedlogom je, među ostalim, traženo da se u izvješćima navodi naziv državne uprave ili javnopravnog tijela, ukupan iznos utrošenog novca, naziv nakladnika i djelatnost ili usluge za koje je novac plaćen te trajanje i vrijednost ugovora (Gong, 2023). Sjednica saborskog odbora završila je bez dogovora.

Dodjelu radio-frekvencijskog spektra regulira nekoliko zakona, uključujući Zakon o koncesijama (NN 73/08, 107/20), Zakon o elektroničkim komunikacijama (NN 73/08, 90/11, 133/12, 80/13, 71/14, 72/ 17) i Zakon o elektroničkim medijima (NN 111/21). Pojedini postupci dodjele navedene su u Pravilniku o utvrđivanju sadržaja i postupku davanja koncesija za audiovizualne i medijske usluge radija (NN 131/13). Što se tiče potpora, Vijeće za elektroničke medije nadležno je za upravljanje Fondom za poticanje pluralizma i raznovrsnosti, osnovanim Zakonom o elektroničkim medijima (NN 111/21). Fond se financira izdvajanjem 3% od pretplate za PSM, sukladno Zakonu o Hrvatskoj radioteleviziji (NN 137/10). Fond osigurava sredstva za proizvodnju i emitiranje audiovizualnih, radijskih i internetskih sadržaja sukladno Pravilniku Fonda za poticanje pluralizma i raznolikosti elektroničkih medija (NN 150/13, 02/17). Osim toga, neke lokalne samouprave subvencioniraju lokalne medije putem godišnjih proračuna. Kriteriji za dodjelu takvih sredstava obično su nejasni, a transparentnost ograničena.

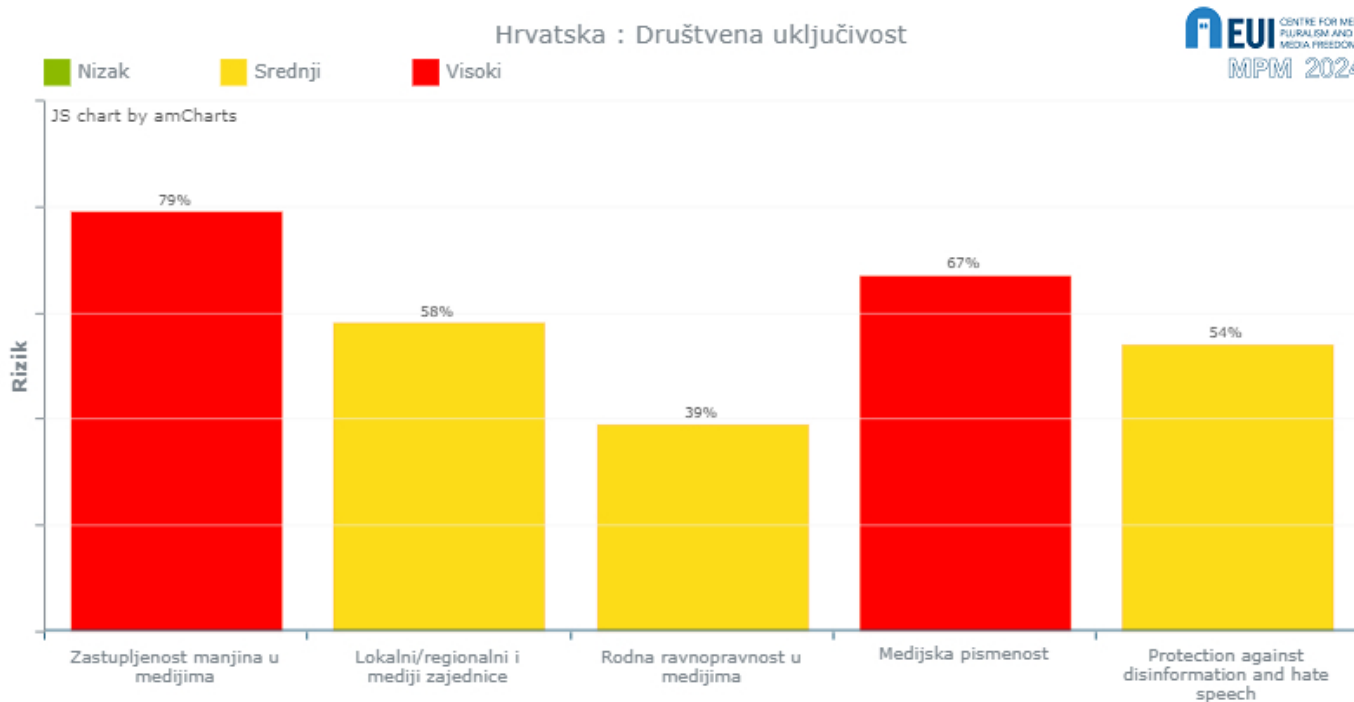
Nezavisnost medijskih javnih servisa ocijenjena je srednjim rizikom (**50%**). Rezultat odražava visok rizik od politizacije uprave i uredničke linije PSM-a. Izmjene Zakona o HRT-u iz 2012. godine predviđaju izbor glavnog ravnatelja HRT-a većinom glasova Sabora, koji bira i 9 od 11 članova Programskog vijeća HRT-a te 4 od 5 članova Nadzornog odbora HRT-a. Na temelju javnog poziva i mišljenja novinara i poslodavaca HRT-a, glavni ravnatelj imenuje i razrješava urednike HRT-a. Ugovor između Vlade i HRT-a (2023.-2027.) odobren je nakon burnog javnog prijema njegovog nacrt. U prosincu 2023. Vlada je potpisala aneks ugovora kojim je omogućeno dodatno financiranje programiranja izravno iz državnog proračuna. Odluka je obrazložena inflatornim pritiscima koji utječu na poslovanje PSM-a. Pristojba osigurava PSM-u stabilno financiranje bez političkog uplitanja i nejasno je zašto je odabrano izravno financiranje umjesto povećanja pristojbe.

Fokus na digitalno okruženje

Digitalna dimenzija političke neovisnosti ima nizak rizik od 32%. U usporedbi s audiovizualnim medijima, radiom i novinama, čini se da postoji manja politička kontrola nad digitalnim medijima. Pojedini mediji često objavljuju istraživačke tekstove koji su otkrivali skandale poput neodgovornog trošenja javnih sredstava ili političke korupcije. Civilno društvo i mediji povremeno izvještavaju o problemima sankcioniranja elektroničkih publikacija s ekstremističkom retorikom i govorom mržnje (Habek, 2023; HINA, 2023). Što se tiče političkog oglašavanja, ne postoje regulatorne mjere za osiguranje jednakih mogućnosti u online medijima tijekom predizbornih kampanja. Ne postoje odredbe koje reguliraju transparentnost političkog oglašavanja posebno za online medije. Članak 5. Zakona o medijima zahtijeva da svako oglašavanje (ne samo političko) bude jasno označeno i odvojeno od uredničkog sadržaja, a svi troškovi medijske predizborne promidžbe moraju se prijaviti Državnom izbornom povjerenstvu. Pravilnik o načinu vođenja evidencije, izdavanju potvrda i unosu izvješća o financiranju političkih aktivnosti, izborne promidžbe i referendumu u informacijski sustav za nadzor financiranja (NN 71/2019) nalaže prijavu troškova povezanih s promidžbom na društvenim mrežama, odvojeno od troškova oglašavanja u tradicionalnim medijima. Prema izvještajima udruga civilnog društva, tek rijetki izborni kandidati iskazuju troškove za svaku internetsku platformu zasebno, pa u financijskim izvješćima postoji i kategorija 'razne mreže'. Ulaganje u kampanju koje je počelo prije službene kampanje je razdoblje za koje se Povjerenstvo ne smatra nadležnim. Prema Zakonu o financiranju političkih aktivnosti, izborne promidžbe i referendumu, službena kampanja počinje tek objavom službenih kandidacijskih lista. To su i razlozi zašto su pojedine liste i kandidati rubrike oglašavanja na mrežama ostavile prazne, dok podaci na mrežama otkrivaju suprotno (Gong, 2021).

3.4. Društvena uključivost (59% - Srednji rizik)

Područje društvene uključivosti usredotočeno je na pristup manjina, lokalnih i regionalnih zajednica, žena i osoba s invaliditetom medijima. Također ispituje medijsku pismenost i digitalne vještine cjelokupne populacije. Konačno, uključuje i nove izazove koji proizlaze iz uporabe digitalnih tehnologija, a koje su povezane sa zaštitom od dezinformacija i govorom mržnje.

Područje društvene uključivosti ima srednji rizik od 59%, što je usporedivo s prethodnim izdanjem MPM-a. **Zastupljenost manjina u medijima** i **medijska pismenost** ostaju pokazatelji visokog rizika. Indikator **lokalnih/regionalnih i lokalnih medija** porastao je s 48 na 59 posto. **Rodna ravnopravnost u medijima** smanjena je s 56 na 39%, a **zaštita od dezinformacija i govora mržnje** povećana s 50 na 55%.

Zastupljenost manjina u medijima ocijenjena je visokim rizikom (79%). Visok rizik prvenstveno je povezan sa slabom zastupljenošću manjina u komercijalnim medijima i nedovoljno razvijenom politikom dostupnosti medija za osobe s invaliditetom. Ugovorom između Vlade i HRT-a (za razdoblje od 1. siječnja 2023. do 31. prosinca 2027.) (Vlada Republike Hrvatske, 2023.a) osigurava se provedba članka 9. stavka 2. točke (vi) Zakona o Hrvatskoj radioteleviziji, uključujući obvezu produkciranja, koprodukcije i emitiranja programa namijenjenih informiranju pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj na njihovom materinskom jeziku, uključujući i dječje programe na jezicima nacionalnih manjina. Odsjek za nacionalne manjine djeluje pri Informativnom odjelu javne televizije HRT. Proizvodi širok raspon emisija koje su ili posvećene manjinama ili promiču manjinski identitet i kulturu. Prema Ugovoru (čl. 49.) HRT se obvezuje emitiranjem programa na svim nacionalnim radijskim postajama pripadnicima nacionalnih manjina osigurati informiranje na hrvatskom jeziku. Javni nakladnik emitira vijesti na jezicima nacionalnih manjina na regionalnim radijskim kanalima na područjima sa značajnim brojem nacionalnih manjina (u gradovima Puli i Rijeci – na talijanskom jeziku; u gradu Osijeku – na mađarskom i slovačkom jeziku), uključujući i specijalizirane glazbene sadržaje. Regionalni programi Kninskog i Dubrovačkog radija emitiraju programe na hrvatskom jeziku posvećene srpskoj i bošnjačkoj nacionalnoj manjini. Javni nakladnik na svojim nacionalnim televizijskim kanalima emitira programe namijenjene informiranju nacionalnih manjina, dijelom i na jezicima nacionalnih manjina. Nacionalni nakladnik Hrvatska radiotelevizija podnosi godišnje izvješće Savjetu za nacionalne manjine na državnoj razini o proizvedenim i emitiranim programima te izvješće o pripadnicima nacionalnih manjina u Hrvatskoj. Osim toga, Vijeće za elektroničke medije putem Fonda za pluralizam i

raznolikost elektroničkih medija dodjeljuje sredstva za proizvodnju i emitiranje audiovizualnih i radijskih programa od javnog interesa na lokalnoj i regionalnoj razini te audiovizualnih i radijskih programa neprofitnih televizija i/ili radija. Dio tih programa namijenjen je proizvodnji programskih sadržaja za nacionalne manjine. Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina (NN 155/02, 47/10, 80/10, 93/11, 93/11) doduše predviđa pristup pripadnika nacionalnih manjina javnim medijima i sudjelovanje u javnom komuniciranju (primanje i širenje informacija) na jeziku i pismu kojim se služe nacionalne manjine. HRT se obvezao osigurati da obrada tema nacionalnih manjina neće biti ograničena samo na programe namijenjene nacionalnim manjinama kao ciljnoj publici, već će biti prikladno prezentirana u programima za širu javnost uz posebno nastojanje da se istaknu primjeri političkih, društvenih te kulturni suživot između nacionalnih manjina i većinske etničke skupine. Međutim, u Šestom izvješću koje je Hrvatska podnijela prema članku 25. stavku 2. Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina (Vlada Republike Hrvatske, 2023c) navodi se da Savjet za nacionalne manjine smatra da javni nakladnik nije osiguravanje dostatne medijske pokrivenosti manjinskih tema. Osobe koje ne pripadaju nacionalnim manjinama, odnosno čija se etnička, vjerska ili jezična obilježja razlikuju od ostatka stanovništva, većinom su migranti i izbjeglice. Oni nisu proporcionalno zastupljeni u medijima. Javni nakladnik nema sveobuhvatnu politiku raznolikosti kojom bi promovirao zastupljenost marginaliziranih zajednica u svojoj organizaciji. Zastupljenost manjina u komercijalnim audiovizualnim medijima nije zakonski zajamčena. Hrvatska politika dostupnosti medija za osobe s invaliditetom još uvijek je nedovoljno razvijena.

Lokalni/regionalni mediji i mediji zajednice bilježe srednji rizik (59%), prvenstveno zbog političkog uplitanja u lokalne i regionalne medije i medijski nedovoljno pokrivenih prostora (*engl. news deserts*). Najveća koncentracija lokalnih medija je u Gradu Zagrebu, s 96 lokalnih medija. No, od 22 županije u Hrvatskoj, njih 12 ima šesnaest ili manje lokalnih medija: Varaždinska (16), Koprivničko-križevačka (16), Bjelovarsko-bilogorska (16), Šibensko-kninska (15), Krapinsko-zagorska (15), Karlovačka (12), Ličko-senjska (12), Požeško-slavonska (11), Međimurska (10), Vukovarsko-srijemska (10), Sisačko-moslavačka (9), Virovitičko-podravska (6) (Skender, 2023.). Fond za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija, kojim upravlja Agencija za elektroničke medije, potiče proizvodnju i emitiranje audiovizualnih i radijskih programa televizijskih i radijskih nakladnika na lokalnoj i regionalnoj razini od javnog interesa, audiovizualnih i radijskih sadržaja, programa neprofitnih nakladnika televizije i radija (članak 71. stavak 1. Zakona o elektroničkim medijima). No, kako je vidljivo iz godišnjih izvješća Agencije za elektroničke medije o dodijeljenim sredstvima, svim lokalnim i regionalnim medijima uglavnom se dodjeljuje manje od 50 posto traženih sredstava. Država također podupire medije nacionalnih manjina, a to su u nekoliko slučajeva regionalni i lokalni tisak s ograničenim subvencijama. Manjinski mediji godišnje se (financijski) podupiru iz državnog proračuna, dok Vijeće nacionalnih manjina dodjeljuje proračunska sredstva. Manjinski mediji moraju se natjecati predlaganjem projektnih prijedloga koje Vijeće nacionalnih manjina na kraju prihvaća ili odbija, što pridonosi financijskoj nestabilnosti manjinskih medija. Neizravne potpore lokalnim i regionalnim medijima nisu sistematizirane i teško ih je procijeniti. U Analizi financiranja lokalnih medija javnim sredstvima, koju su izradili Hrvatsko novinarsko društvo (HND) i Sindikat novinara Hrvatske (SNH) u 2022. godini, navodi se da oba mehanizma zaštite neovisnosti medija (transparentnost kriterija financiranja i postavljanje jasne granice između oglasa i uredničkog medijskog sadržaja) nisu adekvatno zadovoljeni u hrvatskom medijskom prostoru (Skender, 2022). Potrebno je učiniti više kako bi se u Zakonu o elektroničkim medijima proširila definicija medija zajednice.

Rodna ravnopravnost u medijima ocijenjena je srednjim rizikom (39%), što je značajan pad u odnosu na 56% u 2022. Javna televizija (Hrvatska radiotelevizija) donijela je Politiku ravnopravnosti spolova u lipnju 2023. koja pokriva kadrovska pitanja i programske sadržaje (HRT, 2023.). Međutim, još uvijek je nejasno provodi li se i nadzire politika ravnopravnosti spolova, budući da nema dostupnih informacija o njezinom

praćenju. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (2023) navodi da, iako je došlo do poboljšanja u medijskom izvještavanju o rodno uvjetovanom nasilju, medijski sadržaji i dalje su puni senzacionalizma i povrede privatnosti i dostojanstva žrtava rodno uvjetovanog nasilja. Seksizam u javnom prostoru i izjavama javnih osoba te komunikacija putem društvenih mreža, objektivizacija žena i rodni stereotipi u medijskim sadržajima i oglašavanju i dalje su prisutni. Činjenica je da građani na takve sadržaje reaguju pritužbama pravobraniteljici i medija i oglašivača ohrabruje.

Indikator **medijske pismenosti** postiže visoki rizik od 67%. Medijska i informacijska pismenost prisutna je u gotovo svim kurikulumima i međupredmetnim temama poput informacijske i komunikacijske tehnologije ili Građanskog odgoja i obrazovanja. U kurikulumu hrvatskog jezika medijska pismenost je u domeni Kultura i mediji, gdje se medijska pismenost ističe kao preduvjet za osobni razvoj, uspješno školovanje, cjeloživotno učenje i kritičko mišljenje. Različite dimenzije medijske pismenosti prisutne su u nastavnim planovima i programima geografije, matematike, fizike, kemije, biologije, prirode i društva, likovne kulture, glazbene kulture, tehničke kulture, povijesti, engleskog jezika i informatike. Medijska je pismenost prisutna i u raznim neformalnim obrazovnim programima organizacija civilnog društva (OCD). Medijska pismenost ugrađena je u odabrane odredbe Zakona o elektroničkim medijima (čl. 11, 19, 71, 77, 81, 96, NN 111/21, 114/22) i Zakona o Hrvatskoj radioteleviziji (čl. 9, NN 137/10, 76/12, 78/16, 46/17, 73/17, 94/18, 114/22, 20/23, 18/24). U Nacionalnom planu oporavka i otpornosti (2021.-2026.) medijska pismenost prepoznata je kao dio uspostave provjere medijskih činjenica i sustava javne objave informacija. Agencija za elektroničke medije središnje je regulatorno tijelo koje u suradnji s UNICEF-om provodi projekte medijskog opismenjavanja djece, upravlja portalom medijskapismenost.hr, financira programe medijskog opismenjavanja i organizira Dane medijske pismenosti. Unatoč spomenutim aktivnostima u formalnom i neformalnom obrazovanju, medijska je pismenost fragmentirana, nepovezana i marginalizirana. Politika je fragmentirana i slabo se provodi u obrazovnom procesu, a nastavnici obično nemaju odgovarajuće obrazovanje i kvalifikacije za izvođenje nastave medijske pismenosti. Opća populacija ima očigledan nesklad između digitalnih vještina, kritičkog mišljenja i vještina produkcije sadržaja i aktivnog sudjelovanja (Bilić i Brajdić-Vuković, 2023).

Zaštita od dezinformacija i govora mržnje ocijenjena je srednjim rizikom (55%). Agencija za elektroničke medije u prosincu 2022. pokrenula je projekt uspostave sustava medijske provjere činjenica i javne objave podataka vrijedan 6 milijuna eura kako bi se ojačala otpornost društva na dezinformacije te poboljšala kvaliteta novinarstva i izvještavanja. Mnogi su projekti još uvijek u fazi provedbe, a njihove je učinke još uvijek teško procijeniti. U 2023. objavljena su dva javna poziva za dodjelu bespovratnih sredstava za uspostavu neovisne mreže za provjeru činjenica u sklopu Nacionalnog plana oporavka i otpornosti za razdoblje 2021. – 2026. Dvije organizacije za provjeru činjenica koje djeluju u Hrvatskoj su Faktograf.hr i AFP. Obje su potpisnice glavnih aktivnosti IFCN-a i uključene su u Facebookov projekt Programa provjere činjenica treće strane. Projekt Adria Digital Media Observatory (ADMO), pokrenut u siječnju 2023. godine. Multidisciplinarnim i međusektorskim pristupom osigurava uspostavljanje i nastavak rada hrvatskog i slovenskog središta za borbu protiv dezinformacija te suradnju s European Digital Media Observatory (EDMO) na više razina. Kako bi se učinkovito odgovorilo na izazove za demokraciju i društvo, projektom se kombiniraju različite ekspertize i metode. Govor mržnje je kazneno djelo (Javno poticanje na nasilje i mržnju, čl. 325. KZ). Međutim, ti se zakoni ne primjenjuju dosljedno, pa je neizbježna konfuzija kada je određeno ponašanje kazneno djelo, a kada ga treba tretirati kao prekršaj. Odgovornost internetskih posrednika samo je djelomično uređena kroz Zakon o elektroničkim medijima (NN 111/21, 114/22). Postoji mehanizam za sprječavanje govora mržnje u komentarima čitatelja ispod tekstova na portalima (čl. 94. Zakona o elektroničkim medijima). Čitatelji se moraju registrirati prije komentiranja. No, to se ne odnosi na komentare na društvenim mrežama, gdje se ti isti članci često dijele.

Fokus na digitalno okruženje

Društvena uključenost u digitalnom okruženju ima srednji rizik od 52 posto. Postotak stanovništva s osnovnim ili višim informacijskim i podatkovnim vještinama je 81 posto (Eurostat, 2023a), što predstavlja srednji rizik. Dezinformacije se uglavnom šire putem društvenih medija (pretežno putem TikToka među djecom i mladima) i glasnika kao što su Viber, WhatsApp i Telegram. Tradicionalni mediji nisu primarni izvori dezinformacija i nije zabilježen njihov dezinformacijski učinak na temeljna prava i demokraciju. Međutim, postoji opći trend manipulacije činjenicama u političkoj komunikaciji. Prema podacima organizacije za provjeru činjenica Faktograf, tijekom 2023. dezinformacije su se širile u temama rata i ratne propagande, negiranja klimatskih promjena, skepticizma prema cijepljenju, lažnim oglasima i nagradnim igrama, te upotrebi alata umjetne inteligencije za dezinformacije. Količina dezinformacija u 2023., u usporedbi s 2022. nije se promijenila. Ipak, složenost dezinformacija se povećala u 2023. godini, posebice kada je riječ o primjeni alata umjetne inteligencije (Faktograf, 2024.).

4. Zaključci

Hrvatska ima ocjenu srednjeg rizika u **osnovnoj zaštiti** (53%), **političkoj neovisnosti** (60%) i **društvenoj uključenosti** (59%). Postiže visok rizik u području **tržišnog pluralizma** (68%). Rezultati po područjima tek neznatno variraju u usporedbi s prethodnom godinom. Nije bilo značajnijih sistemskih promjena koje bi zahtijevale izrazitije povećanje ili smanjenje rizika. Neki problemi se i dalje ne rješavaju sustavno, uključujući zlouporabu optužbi za klevetu i tužbe SLAPP-a, nominacije i imenovanja za regulatorna tijela i javni medijski servis, nerazvijenu politiku prema digitalnim medijima, nedostatak transparentnosti i podataka o održivosti medija, lošu samoregulaciju novinarstva i uređivačku neovisnost, društvenu uključenost ustavno priznatih i nepriznatih manjina, fragmentiranu i nerazvijenu politiku medijskog opismenjavanja.

Osnovna zaštita:

- Osigurati da se optužbe za klevetu u Kaznenom zakonu (NN 125/11; 144/12 61/15; 101/17; 118/18; 126/19; 84/21) ne zlorabe za ograničavanje slobode izražavanja.
- Smanjiti utjecaj države na imenovanje članova Vijeća za elektroničke medije.

Tržišni pluralizam:

- Vijeće za elektroničke medije i Hrvatska gospodarska komora trebali bi poboljšati svoje strategije prikupljanja podataka kako bi bolje razumjeli i regulirali digitalno gospodarstvo, posebice u području medija.
- Unaprijediti ograničenja koncentracije u Zakonu o medijima (NN 59/04, 84/11, 81/13) i Zakonu o elektroničkim medijima (NN 153/09, 84/11, 94/13, 136/13, 111/21) kako bi se vrednovali udjeli u publikama.
- Treba razviti mehanizme neovisnog nadzora nad provedbom medijskih statuta (čl. 26. Zakona o medijima, NN 59/94) i smanjiti komercijalni utjecaja na uređivačku politiku.

Politička neovisnost:

- Ograničenja vlasništva nad medijima u Zakonu o elektroničkim medijima i Zakonu o medijima potrebno je pobliže uskladiti sa Zakonom o sprječavanju sukoba interesa (NN 26/11, 12/12, 124/12, 48/13, 57/15, 143/21).
- Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji (NN 137/10; 76/12; 78/16; 46/17; 73/17; 94/18) treba izmijeniti kako bi se promijenio postupak imenovanja na rukovodeća mjesta i smanjilo političko uplitanje.
- Treba razviti učinkovitiji sustav izvješćivanja o državnom oglašavanju.
- Zakon o medijima (NN 59/04, 84/11, 81/13) i Zakon o elektroničkim medijima (NN 153/09, 84/11, 94/13, 136/13, 111/21) treba izmijeniti i dopuniti odredbama koji posebno štite od političkog utjecaja i osiguravaju autonomiju u imenovanju i razrješenju glavnih urednika.

Društvena uključenost:

- Adresirati društvenu uključenost manjina koje nisu priznate ustavnim zakonom (adekvatno vrijeme emitiranja).
- Izraditi nacionalnu strategiju razvoja medijske pismenosti, jačajući formalno i cjeloživotno obrazovanje u medijima.
- Razviti sveobuhvatnu politiku pristupačnosti medija za osobe s invaliditetom.
- Nadzirati primjenu nove politike rodne ravnopravnosti na HRT-u.

5. Bilješke

- [1] Jednostavan oblik oglašavanja na web stranicama i aplikacijama nalik tradicionalnim tiskanim i elektroničkim medijima oglasima.
- [2] Podatke je na zahtjev dostavila Agencija za elektroničke medije.
- [3] Podatke je na zahtjev dostavila Agencija za elektroničke medije.
- [4] Podatak na zahtjev dostavila agencija za istraživanje tržišta Ipsos.
- [5] Podatak na zahtjev dostavila agencija za istraživanje tržišta Ipsos.
- [6] Podatak na zahtjev dostavila agencija za istraživanje tržišta Ipsos.

6. Reference

AZTN (2019) Istraživanje tržišta tiska za 2018. Dostupno na: <https://www.aztn.hr/ea/wp-content/uploads/2022/09/Istrazivanje-trzista-tiska-u-2018.pdf> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

AZTN (2023) Istraživanje tržišta tiska za 2022. Dostupno na: <https://www.aztn.hr/ea/wp-content/uploads/2023/07/Prikaz-stanja-trazista-tiska-2022-3.pdf> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

Bilić, P. and Brajdić-Vuković, M. (2023) Being Media Literate in Croatia: Characteristics and Selected Dimensions of Media Literacy as a Social Practice. *Croatian Sociological Review* 53(2): 241-270. <https://doi.org/10.5613/rzs.53.2.3>

Državni zavod za statistiku (2022) Popis '21. Dostupno na: <https://dzs.gov.hr/vijesti/objavljeni-konacni-rezultati-popisa-2021/1270> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

Državni zavod za statistiku (2024) Statistički podaci. Dostupno na: <http://https://podaci.dzs.hr/hr/> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

DZNAP (2022) Čitatelji su spremni platiti – istraživačko novinarstvo, a Hrvatska je zadnja u EU po udjelu sadržaja za koji se plaća. Dostupno na: <https://dznep.hr/citatelji-su-spremni-platiti-istrazivacko-novinarstvo-ahrvatska-je-zadnja-u-eu-po-udjelu-sadrzaja-za-koji-se-placa/> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

European Audiovisual Observatory (2023) Yearbook 2022/2023: Key trends. Dostupno na: <https://rm.coe.int/yearbook-key-trends-2022-2023-en/1680aa9f02> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

Europska komisija (2022) Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on protecting persons who engage in public participation from manifestly unfounded or abusive court proceedings (“Strategic lawsuits against public participation”). COM/2022/177 final

Eurostat (2023a) Broadband internet coverage by technology. Dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/isoc_cbt/default/table?lang=en (pristupljeno 29. veljače 2024.).

Eurostat (2023b) Individuals' level of digital skills (from 2021 onwards). Dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/isoc_sk_dskl_i21_custom_9433540/default/table?lang=en&page=time:2021 (pristupljeno 29. veljače 2024.).

Faktograf (2024) Godina u dezinformacijama: 2023. kroz oči fact-checkera. Dostupno na: <https://faktograf.hr/2024/01/23/godina-u-dezinformacijama-2023-kroz-oci-fact-checkera/> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

Freedom House (2023) Internet Freedom Status: Croatia. Dostupno na: <https://freedomhouse.org/explore-the-map?type=fofn&year=2022> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

Gong (2021) Nettransparentne političke kampanje. Dostupno na: <https://gong.hr/2021/05/24/nettransparentne-politicke-kampanje/> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

Gong (2023) Odbor za medije o aferi Mreža: HDZ ipak pozvao predstavnice EFJ-a, HND-a i Gongga, pa im htio zabraniti govor. Dostupno na: <https://gong.hr/2023/12/20/odbor-za-medije-o-aferi-mreza-hdz-ipak-pozvao-predstavnice-efj-a-hnd-a-i-gonga-pa-im-htio-zabraniti-govor/> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

Habek, M.E. (2023) Medijsko podzemlje. Gong. Dostupno na: <https://gong.hr/2023/03/27/miroslav-edvin-habek-medijsko-podzemlje/> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

HINA (2022) VEM izbrisao šest nakladnika, tri portala i dalje su aktivna. Dostupno na: <https://www.hina.hr/vijest/11101665> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

HND (2023a) ISTRAŽIVANJE HND-A: BROJ TUŽBI PROTIV NOVINARA I MEDIJA NE JENJAVA, AKTIVNO NAJMANJE 945 TUŽBI. Dostupno na: <https://www.hnd.hr/istrazivanje-hnd-a-broj-tuzbi-protiv-novinara-i-medija-ne-jenjava-aktivno-najmanje-945-tuzbi> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

HND (2023b) HND: RADNI DOKUMENT NOVOG ZAKONA O MEDIJIMA - NEPRIHVATLJIV. Dostupno na: <https://www.hnd.hr/hnd-radni-dokument-novog-zakona-o-medijima-neprihvatljiv> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

HUDI (2024) Digitalna pretplata. Dostupno na: <https://hudi.hr/istrazivanje-digitalna-pretplata/> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

HRT (2023) Plan djelovanja HRT-a za promicanje i uspostavljanje ravnopravnosti spolova za razdoblje 2023. - 2027. Dostupno na: <https://api.hrt.hr/media/56/a9/plan-djelovanja-hrt-a-za-promicanje-i-uspostavljanje-ravnopravnosti-spolova-za-razdoblje-2023-2027-20230612122156.pdf> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

HURA (2024) HURA Media AdEx medijska potrošnja. Dostupno na: <https://hura.hr/istrazivanja/medijska-potrosnja-u-hr/> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

Ivanuš, Ž. (2021). Novinarska etičnost pod pritiskom interesnih skupina—Iskustva hrvatskih novinara. *Media, Culture and Public Relations*, 12(1), 73–90

Klancir, Đ. (2021) Tko sve pritišće novinare i novinarke: od političara do oglašivača. Dostupno na: <https://gong.hr/2021/12/15/tko-sve-pritisce-novinare-i-novinarke-od-politicara-do-oglasivaca/> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

Meta (2023) Croatia: Country-specific information on content we restricted based on local law. Dostupno na: <https://transparency.fb.com/reports/content-restrictions/country/HR/> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

Ministarstvo unutarnjih poslova (2024) Statistike izdanih dozvola za boravak i rad za 2023. godinu. Dostupno na: <https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2024/1/statistike%202023%20boravak%20i%20rad.pdf> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

Povjerenik za informiranje (2023) Izvješće o provedbi Zakona o pravu na pristup informacijama za 2022.

godinu. Dostupno na: <https://pristupinfo.hr/dokumenti-i-publikacije/izvjesca-o-provedbi-zppi/> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

Pučka pravobraniteljica (2023) Zaštita prijavitelja nepravilnosti. Dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/zastita-prijavitelja-nepravilnosti-4/> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (2023) Izvješće o radu za 2022. Dostupno na: https://prs.hr/application/uploads/Izvj%C5%A1%C4%87e_o_radu_PRS_u_2022_cjelo.pdf (pristupljeno 29. veljače 2024.).

RSF (2024) Croatia. Dostupno na: <https://rsf.org/en/country/croatia> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

Safejournalists.net (2024) Napadi na novinare. Dostupno na: <https://safejournalists.net/napadi-na-novinare/?lang=hr> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

Skender, M. (2022) ANALIZA FINANCIRANJA LOKALNIH MEDIJA JAVNIM NOVCEM. Dostupno na: <https://www.hnd.hr/uploads/files/0Analiza%20financiranja%20lokalnih%20medija%20javnim%20novcem.pdf> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

Skender, M. (2023) Medijske pustinje. Dostupno na: https://public.tableau.com/app/profile/melisa7395/viz/medijske_pustinje/Dashboard1 (pristupljeno 29. veljače 2024.).

Twitter (2023) Transparency Report. Dostupno na: <https://transparency.twitter.com/en/reports/removal-requests.html#2020-jul-dec> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

Vlada RH (2023a) Ugovor između Vlade Republike Hrvatske i HRT-a za razdoblje od 1. siječnja 2023. do 31. prosinca 2027. Dostupno na: <https://api.hrt.hr/media/7e/b3/ugovor-između-hrt-a-i-vlade-rh-za-razdoblje-od-1-sijecnja-2023-do-31-prosinca-2027-20221020125658.pdf> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

Vlada RH (2023b) Nacionalne manjine u RH. Dostupno na: <https://pravamanjina.gov.hr/nacionalne-manjine/nacionalne-manjine-u-republici-hrvatskoj/352> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

Vlada RH (2023c) Sixth Periodical Report of the Republic of Croatia on the Implementation of the Framework Convention for the Protection of National Minorities. Dostupno na: <https://rm.coe.int/6th-sr-croatia-en/1680aba0e3> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

Vozab, D. (2022) Local media for a better society. Dostupno na: <https://www.snh.hr/wp-content/uploads/2022/09/Završni-izvjestaj.pdf> (pristupljeno 29. veljače 2024.).

PRILOG I. NACIONALNI TIM

Ime	Prezime	Radno mjesto	Institucija	MPM2024 CT Voditelj
<i>Paško</i>	<i>Bilić</i>	<i>Viši znanstveni suradnik</i>	<i>Institut za razvoj i međunarodne odnose</i>	X
<i>Antonija</i>	<i>Petričušić</i>	<i>Izvanredna profesorica</i>	<i>Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu</i>	

PRILOG II. SKUPINA STRUČNJAKA

Nacionalni stručnjaci imaju široko znanje i iskustvo u području medija. Uloga je nacionalnih stručnjaka pregledati odgovore nacionalnog tima na 16 od 200 varijabli od koji se sastoji MPM2023. Nacionalni stručnjaci pridonose maksimalnoj objektivnosti odgovora na varijable čija procjena može biti subjektivna. Time se poboljšava točnost rezultata MPM-a. Međutim, važno je istaknuti da nacionalni izvještaj ne odražava pojedinačna mišljenja stručnjaka koji su sudjelovali u procjeni. Izvještaj predstavlja stajališta nacionalnog tima koji je prikupio podatke i napisao izvještaj.

Ime	Prezime	Radno mjesto	Institucija
<i>Hrvoje</i>	<i>Zovko</i>	<i>Predsjednik</i>	<i>Hrvatsko novinarsko društvo</i>
<i>Josip</i>	<i>Popovac</i>	<i>Predsjednik vijeća</i>	<i>Vijeće za elektroničke medije</i>
<i>Bojana</i>	<i>Božanić Ivanović</i>	<i>Predsjednica</i>	<i>Hrvatska udruga poslodavaca - Udruga novinskih izdavača</i>
<i>Gordana</i>	<i>Vilović</i>	<i>Znanstvena ekspertiza</i>	<i>Fakultet političkih znanosti, Sveučilište u Zagrebu</i>

Projektni izveštaj
Izdanje -
Lipanj 2024

Publications Office
of the European Union

